

УДК 640.4:502.131.1

ЕКОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. А. Кравчук

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, 4 курс,
спеціальність «Готельно-ресторанна справа»,
навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Науковий керівник – к.е.н., доцент О. Б. Конарівська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Дослідження показало, що екологічні критерії можуть виступати дієвим інструментом оцінювання сталого функціонування готельних підприємств і формування їх довгострокової конкурентоспроможності. У статті уточнено сутність екологічності готелів, окреслено її ресурсний, управлінський та соціально-комунікаційний виміри, узагальнено наукові підходи до екологізації готельного бізнесу. Проаналізовано структуру та зміст критеріїв міжнародної програми Green Key, які адаптовано до умов функціонування підприємств туристичної сфери. Показано, що впровадження цих критеріїв сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля, підвищенню ефективності використання ресурсів, розвитку екологічної культури персоналу і гостей, а також зміцненню ринкових позицій готелів. Обґрунтовано, що екологічні критерії доцільно розглядати як складову екологічної стратегії готельного підприємства та інструмент інтеграції принципів сталого розвитку в управлінські рішення.

Ключові слова: готельне підприємство, екологічність, сталий розвиток, екологічні критерії, Green Key, екологічний менеджмент, конкурентоспроможність.

The study showed that environmental criteria can be an effective tool for assessing the sustainable functioning of hotel enterprises and for shaping their long term competitiveness. The article clarifies the essence of environmental performance in hotels and outlines its resource, managerial and socio communication dimensions, as well as summarises scientific approaches to greening the hotel industry. The structure and content of the Green Key international certification criteria, adapted to the conditions of tourism enterprises, are analysed. The results demonstrate that the implementation of these criteria helps to reduce negative environmental impacts, improve the efficiency of resource use, develop an environmental culture among staff and guests, and strengthen the market position of hotels. It is argued that environmental criteria should be considered as a component of a hotel's environmental strategy and as a practical instrument for integrating the principles of sustainable development into management decisions.

Keywords: hotel enterprise, environmental performance, sustainable development, environmental criteria, Green Key, environmental management, competitiveness.

Сучасний готельний бізнес функціонує в умовах посилення екологічних викликів, зміни клімату та зростання вимог до корпоративної відповідальності. Туристи дедалі частіше орієнтуються на безпечність довкілля, прозорість бізнес-процесів і відповідальне

споживання, що актуалізує необхідність переходу готельних підприємств до моделі сталого функціонування [1–2; 11].

У цьому контексті екологічні критерії стають важливим інструментом оцінювання рівня екологізації діяльності готелів, а також основою для запровадження систем екологічного менеджменту, екомаркування і добровільної сертифікації [3–4; 6–7; 15]. Однією з найбільш відомих міжнародних програм є Green Key (Зелений ключ), що поширюється на готелі, кемпінги, санаторії та інші туристичні заклади і набуває розвитку в Україні [8–9; 16].

Метою статті є узагальнення та систематизація екологічних критеріїв, що визначають сталий розвиток готельних підприємств, а також характеристика їх значення для підвищення конкурентоспроможності і зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Зважаючи на актуальність окресленої проблематики, першочерговим завданням є аналіз теоретичних підходів до визначення екологічності готельних підприємств і тих концепцій, які формують методологічну основу оцінювання сталого функціонування. Саме тому у подальшому розглянемо теоретичні засади дослідження і ключові наукові підходи до трактування екологічних критеріїв.

Екологічність готельного підприємства доцільно розглядати як інтегральну характеристику, що відображає масштаби й інтенсивність впливу діяльності готелю на довкілля, ефективність використання ресурсів, а також відповідність міжнародним і національним стандартам у сфері екологічного управління [1–2; 4–5; 11; 15].

Наукові дослідження у сфері сталого туризму й зеленої готельної індустрії наголошують, що екологічність включає кілька взаємопов'язаних компонентів [1; 3; 6; 7]: ресурсну ефективність (раціональне споживання води, енергії, матеріальних ресурсів); екологічно орієнтований менеджмент і систему управлінських рішень; відповідальне поводження з відходами; зменшення вуглецевого сліду і забруднення; інформаційну й просвітницьку роботу з гостями та персоналом; співпрацю з місцевими громадами й постачальниками на засадах екологічної відповідальності.

Важливу роль у формуванні критеріїв відіграють стандарти екологічного управління, зокрема ДСТУ ISO 14040:2013 та ДСТУ ISO 14050:2016, які задають принципи оцінювання життєвого циклу, понятійний апарат і підходи до системного управління впливом на довкілля [12–13].

Дослідження європейського досвіду свідчать, що залучення готельних підприємств до систем добровільної екологічної сертифікації та екомаркування сприяє одночасно зниженню негативного впливу на довкілля, підвищенню ефективності використання ресурсів і зміцненню ринкових позицій [2; 4; 6; 10; 11].

Отже, теоретичний аналіз дозволяє визначити екологічність готелів як багатовимірну категорію, що поєднує управлінський, ресурсний і соціально-комунікаційний виміри. Логічним подальшим кроком є перехід від загальнотеоретичних підходів до розгляду конкретизованої системи екологічних критеріїв, реалізованої у міжнародній програмі Green Key, яка задає практичні орієнтири для готельних підприємств.

Міжнародна програма Green Key є прикладом комплексної системи екологічної сертифікації, що охоплює різні типи туристичних закладів, у тому числі готелі [8–9]. Вона передбачає дотримання критеріїв за тринадцятьма категоріями. Для кожної категорії встановлено обов'язкові і рекомендовані вимоги, що забезпечує гнучкість та адаптацію до конкретних умов функціонування готельного підприємства.

До узагальнених категорій критеріїв екологічної сертифікації готельних закладів належать такі [15–16]:

1) Екологічний менеджмент. Метою є системне скорочення споживання ресурсів і зменшення навантаження на довкілля через впровадження інтегрованих методів роботи. Важливими є наявність політики, планів дій, моніторингу та аналізу результатів [4; 15].

2) Залучення персоналу. Персонал має бути мотивований до участі в екологічних заходах, проходити навчання, розуміти цілі екологічної політики підприємства, що формує внутрішню екологічну культуру [2; 5; 7].

3) Інформування гостей. Гостям надається інформація про екологічні ініціативи готелю і способи їх участі у збереженні довкілля: інформаційні матеріали у номерах, на рецепції, у ресторанах, у цифрових каналах комунікації [1–2; 11].

4) Споживання води. Вода є обмеженим ресурсом, а стічні води потенційно загрожують довкіллю. Тому впроваджуються водозаощаджувальні технології, контроль витрат, регулярний облік та заходи з оптимізації споживання води в номерах, на кухнях, у зонах прибирання [3–4; 16].

5) Використання миючих засобів. Обмеження використання засобів, що містять шкідливі компоненти, перехід на більш безпечні формули, оптимізація дозування та уникнення зайвого прання та прибирання [11; 15; 16].

6) Відходи. Скорочення обсягів відходів, запровадження їх сортування, організація передачі на переробку, робота з постачальниками щодо зменшення пакування й одноразових матеріалів [2; 5; 6; 16].

7) Споживання енергії. Раціональне використання енергоресурсів, енергоаудит, заміна обладнання на енергоефективне, впровадження сучасних технічних рішень, регулярне обслуговування устаткування [4; 6; 15].

8) Харчування. Перевага місцевим продуктам, підтримка локальних виробників, вибір органічної продукції, контроль умов утримання тварин, зменшення харчових відходів [2–3].

9) Внутрішній клімат. Забезпечення комфортної і безпечної атмосфери в приміщеннях, належна вентиляція, мінімізація використання токсичних матеріалів та засобів для догляду за інтер'єром [4–5].

10) Зелені насадження. Екологічно безпечний догляд за територією готелю, уникнення надмірного використання хімічних засобів, збереження місцевих видів рослин, підтримка біорізноманіття [5; 11; 14].

11) Екологічне просвітництво. Ознайомлення гостей з природною і культурною спадщиною території, популяризація екотуризму, співпраця з місцевими громадами, туристичними службами, екскурсоводами [5; 10; 11].

12) Адміністрування і співпраця з партнерами або постачальниками. Інтеграція екологічних критеріїв у закупівельну політику, вибір постачальників, які впроваджують екологічний менеджмент та екомаркування [6; 15; 16].

13) Транспорт. Оптимізація використання транспортних засобів, стимулювання використання громадського транспорту, велосипедів, спільних поїздок, зменшення викидів парникових газів і забруднення повітря [6; 10; 11; 16].

Вивчення цих категорій свідчить, що система Green Key базується на принципах сталого розвитку туризму: підтримка місцевих громад і економіки, збереження природної та культурної спадщини, просвітництво туристів та формування екологічної свідомості. Структура критеріїв відповідає практиці провідних міжнародних систем сертифікації та адаптована до умов функціонування туристичного бізнесу в країнах, що впроваджують екологічний менеджмент [8–9; 15–16].

Таким чином, система Green Key надає готельним підприємствам чітко структурований набір вимог, який може бути використаний як практичний інструмент формування та оцінювання екологічної політики.

Наступним завданням у цьому дослідженні є з'ясування того, яким чином реалізація цих критеріїв впливає на стале функціонування та конкурентоспроможність готельного бізнесу, тобто оцінити їхнє прикладне значення в контексті сучасних ринкових умов.

Екологічні критерії виконують комплекс функцій, важливих для стратегії розвитку готельних підприємств: по-перше, вони сприяють підвищенню операційної ефективності за рахунок зменшення витрат на воду, енергію, матеріали, оптимізації логістики, скорочення обсягів відходів [3–4; 6; 15]; по-друге, екологічно орієнтована діяльність формує конкурентні переваги готелів: зростає привабливість для екологічно свідомих туристів, посилюється довіра партнерів та інвесторів, покращується репутація підприємства [1–2; 7; 11]; по-третє, запровадження екологічних критеріїв є проявом соціальної відповідальності бізнесу, адже готелі демонструють внесок у збереження природних ресурсів, підтримку місцевих громад та розвиток екотуризму [5; 10–11].

По-четверте, орієнтація на стандарти екологічного управління та системи екомаркування забезпечує відповідність міжнародним вимогам і відкриває можливості для залучення до міжнародних програм, грантів, партнерств [1; 6; 12; 13; 15].

Таким чином, екологічні критерії є не тільки інструментом контролю та оцінювання рівня екологізації, а й важливою складовою стратегічного управління розвитком готельного підприємства в умовах посилення вимог до сталості.

Узагальнення отриманих результатів дає змогу побачити, що екологічні критерії поєднують екологічний, економічний та соціальний ефекти, формуючи цілісну рамку для ухвалення управлінських рішень у готельному бізнесі. Це створює підґрунтя для формулювання узагальнюючих висновків, які підсумовують основні положення проведеного дослідження та окреслюють напрями подальших наукових розвідок.

Екологічні критерії виступають ключовим інструментом оцінювання сталого функціонування готельних підприємств, оскільки дають змогу системно враховувати вплив на довкілля, ефективність ресурсоспоживання, інформаційно-просвітницьку діяльність та взаємодію з партнерами [1–3; 5; 6; 11].

Система критеріїв Green Key, що включає 13 категорій, охоплює всі основні аспекти діяльності готелю: від екологічного менеджменту та залучення персоналу до управління відходами, споживанням ресурсів, організації харчування, транспортних рішень та співпраці з постачальниками. Ця структура відповідає сучасним міжнародним підходам до екологічної сертифікації та адаптована до умов функціонування туристичних підприємств [8; 9; 15; 16].

Застосування екологічних критеріїв сприяє зниженню негативного впливу на довкілля, підвищенню економічної ефективності готелів, формуванню позитивного іміджу відповідального бізнесу та зміцненню конкурентоспроможності на ринку екологічно орієнтованих туристичних послуг [2; 4; 6; 7; 10; 11].

Інтеграція вимог екологічного управління та стандартів ДСТУ ISO 14040:2013 і ДСТУ ISO 14050:2016 забезпечує методичну основу для розроблення системи екологічних критеріїв, їх подальшої деталізації й адаптації до національних умов [12–13; 15].

Отже, екологічні критерії оцінювання сталого функціонування готельних підприємств слід розглядати як важливий елемент екологічної стратегії готелю, що поєднує економічні, соціальні та екологічні цілі розвитку та відповідає сучасним трендам сталого туризму.

1. Misso R., Andreopoulou Z., Cesaretti G. P., Hanna S. S., Tzoulis I. Sustainable development and green tourism: New practices for excellence in the digital era. *Journal for International Business and Entrepreneurship Development*. 2018. Vol. 11, № 1. P. 65–74. doi: 10.1504/JIBED.2018.090035 (дата звернення: 03.12.2025). 2. Каленська В., Любченко В. Зелений готельний бізнес: екологічна відповідальність. *Індустрія туризму і гостинності в*

Центральній та Східній Європі. 2023. № 9. С. 30–37. **3.** Danilova O., Zablotska N., Pashaniuk I. Eco-marketing trends of hotel industry development in Ukraine. *The USV Annals of Economics and Public Administration*. 2017. Vol. 17. Issue 1(25). P. 72–78. **4.** Тітомир Л. А., Коротич О. М. Екологізація готелів як напрям розвитку готельно-ресторанного бізнесу. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Вип. 3. Т. 13. С. 88–93. **5.** Паньків Н. Є., Гунько В. М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. № 3. Т. 27. С. 108–112. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/pankiv3.htm (дата звернення: 03.12.2025). **6.** Балджи М. Д., Яслинська К. Д. Досвід європейських країн у впровадженні екологічних інновацій в готельному бізнесі. *Розвиток методів управління господарювання на транспорті* : зб. наук. праць. 2022. № 2 (79). С. 79–88. **7.** Абрамова А. Г., Мирошник Ю. А. Еко-тренд в сфері гостинності: економічні та соціальні аспекти. *Ефективна економіка* : електронне фахове видання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/84.pdf (дата звернення: 05.12.2025). **8.** Андренко І. Б., Власова А. В. «GREEN KEY» сертифікація. *Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 15 квітня 2024 р. Харків : ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2024. С. 106–107. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/andrenko2.htm (дата звернення: 05.12.2025). **9.** «Green Key» – міжнародна екологічна програма : офіційний сайт. URL: <https://www.greenkey.global/green-key-sites> (дата звернення: 05.12.2025). **10.** Паньків Н. Екологізація сфери туризму в контексті сталого розвитку. *Сталый розвиток – стан та перспективи* : матеріали міжнародного наукового симпозиуму SDEV'2018, Львів – Славське, Україна, 28 лютого – 3 березня 2018 року. Львів : Панорама, 2018. С. 325–327. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/42d276b5-c43a-4efb-8fb5-ead102456482/content> (дата звернення: 05.12.2025). **11.** Паньків Н., Бик В. Екологізація готельно-ресторанної сфери в контексті сталого розвитку туризму в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 2. С. 146–156. **12.** ДСТУ ISO 14040:2013. Екологічне управління. Оцінювання життєвого циклу. Принципи та структура. Введено вперше 01-01-2015. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. 24 с. **13.** ДСТУ ISO 14050:2016. Екологічне управління. Словник термінів. Введено вперше 01-01-2017. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 56 с. **14.** Екологічна модернізація готельного підприємства. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2021/all-ukrainian_student_scientific_works_ce/Ecological-modernization.pdf (дата звернення: 22.11.2025). **15.** Берзіна С. В., Яреськовська І. І. та ін. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти : посіб. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с. **16.** Рекомендації щодо впровадження екологічного менеджменту: керівництво з виконання критеріїв сертифікації. URL: https://ecolabeling.wordpress.com/certification_how_to/recomendations/ (дата звернення: 01.12.2025).